

Mgr. Jiří VALENTA (* 1992)

Narodil jsem se a skoro celý svůj život jsem prožil v Brně. Maturoval jsem na jaře roku 2012 na gymnáziu v brněnských Husovicích. V roce 2017 jsem dokončil (úspěšně) právnickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně. Půl roku jsem strávil na Erasmu ve Finsku.

Od února 2018 až doposud jsem asistentem poslanců za Piráty v poslanecké Sněmovně.

Jedná se o různorodou práci od přípravy podkladů pro jednání pléna nebo výboru, účast na jednání klubu, každotýdenní hlídání vlády přes přípravu vlastních legislativních návrhů, návrhů doprovodných a jiných usnesení k vedení resortního týmu, který svou gescí stínuje oficiální ministerstvo financí.

Kontakt: jiri.valenta@pirati.cz

(Nejen) Parlamentní kontrola opatření za nouzových stavů

Jiří Valenta

Vyhlášení nouzového stavu a přímý přenos tiskovky po jednání vlády mne a kolegu zastihnul ve vršovické restauraci Pod lipami. Tato restaurace ekonomicky nouzový stav nepřežila, je zavřená. Vařili tam dobře.

Samotné vyhlášení nouzového stavu bylo něco, co jsme čekali, ale myšlenky jsme měli jinde. Před 12 dny jsme představili první výkop vlastního návrhu na snížení daní fyzických osob na konferenci v Pardubicích a mysleli, že se do tohoto tématu plně ponoříme. Neponořili.

Byl vyhlášen nouzový stav. Děti ze škol byly z prezenční výuky vyloučeny téměř okamžitě. Státní hranice uzavřeny. Omezeny stravovací služby. Omezeny volnočasové aktivity. Postupně omezen maloobchod. *(Proč zůstaly otevřené servisy motorových vozidel, ale cykloopravny musí zavřít?)*

Ani já jsem nebyl připraven. Nebudu lhát a nebudu dělat ramena, že jsem věděl, co mne čeká, kde jsem (kromě toho oběda), jaká je moje role a obecně role parlamentu a jaké jsou možnosti dalších opatření. Učil jsem se. Přes den. V noci. Za pochodu. Nejen právní rámec, možnosti nouzového stavu a rizika. Učil jsem se novému způsobu života a práce.

Získal jsem novou zkušenost a tu chci přednést. Cíl mého příspěvku? Stačí mi, když se posluchač zamyslí nebo snad zapřemýšlí. Pokud by se z toho časem stala též angažovanost, bylo by to z mého pohledu už hodně dobré.

Nouzový stav obecně a rizika parlamentní kontroly

Nouzový stav jako jeden z krizových stavů definovaných v ústavním zákoně o bezpečnosti je prázdnou skořápkou. Nouzový stav je nutné naplnit, konkretizovat, která práva se omezují a jaká povinnosti a komu jsou stanoveny.

Jarní a stále nyní trvající omezení na základě vládou vyhlášeného nouzového stavu pokládám za jistě největší omezení základních práv a svobod na území ČR od roku 1989.

Parlament má nepopíratelnou kontrolní funkci a rolí opozice je důsledně kontrolovat a dbát na dodržování ústavně-právních a lidsko-právních mantinelů krizových stavů, resp. konkrétního nouzového stavu.

Vláda je dle ústavy odpovědná Poslanecké sněmovně a *(většinou)* vládne na základě důvěry většiny v Poslanecké sněmovně, tím je kontrolní role Parlamentu značně omezená. Jakékoliv usnesení, nebo tvrdé kroky (legislativní návrhy), které by opoziční strany navrhovaly, narážejí přímo na plénu sněmovny v konečném důsledku na většinu tvořenou vládními poslanci. Pokud nedojde ke konsenzu, stávají se taková opatření neúčinnými.

Z tohoto důvodu je nutné říct, že v případě zneužití nouzového stavu, resp. situace, která se vymyká právnímu řádu, by kontrola ze strany parlamentu nebyla příliš účinná.

Právníci v současné době vedou spory, jakou právní formu mají vládou vyhlášená krizová opatření.

Zvažované varianty jsou dvě. Prvním je forma nařízení vlády, u kterého by byl přezkum možný skrze Ústavní soud. Právo na přezkum pak svědčí skupině poslanců, případně senátorů.

Druhá varianta je, že krizová opatření jsou svojí povahou opatření obecné povahy dle správního řádu (§ 174 an. zákona č. 500/2004 Sb., správní řád). Návrh k soudnímu přezkumu těchto aktů pak svědčí dle soudního řádu správního každému, kdo tvrdí, že byl tímto krokem zkrácen na svých právech. Každý z nás může podat žalobu ke správnímu soudu. Soud by po přezkumu nezákonná opatření zrušil, jak se již několikrát stalo. (§ 101a an. zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní)

Nouzový stav ze socio-ekonomického pohledu

Nyní se dostávám ke zkušenosti a ke kontrole nouzového stavu z mé osobní pozice, z pozice vedoucího resortního týmu opoziční politické strany, který se především stará o veřejné finance, daňovou problematiku a další záležitosti „národního hospodářství“.

V první řadě jsme se rozhodli, že sloučíme týmy a budeme spolupracovat více meziresortně, než je zvykem.

K poslancům z rozpočtového výboru se na interní jednání a porady přidali poslanci z výboru sociálního, zdravotního a hospodářského. Oslovili jsme akademiky, spolupracovali s nimi (především CERGE, VŠE a další) a nadále s nimi spolupracujeme.

Za hlavní problém nepovažuji samotný nouzový stav, nýbrž spíše nejistotu s ním spojenou.

Nejistota a nepředvídatelnost dalších vládních kroků. Nezdařilost, ukvapenost a nesoustředěnost v komunikaci a vyhlášení opatření, která mají často nedorozumitelné socio-ekonomické dopady.

Již na prvním jednání k pozici vůči vládním opatřením jsme se shodli, že naším úkolem bude zajistit (resp. snažit se o) transparentnost a předvídatelnost vládních kroků. Opatření na podporu živnostníků, malých a středních podniků musí být rychlá, jasná, jednoduše administrovatelná jak na straně žadatelů, tak na straně veřejné správy. A především předvídatelná.

Plán ze strany vlády neexistoval, nebyly stanoveny cíle ani měřitelné indikátory jejich plnění. K první novele státního rozpočtu jsme navrhli dokonce i navýšit fiskální prostor pro podpůrná ekonomická opatření. Z vlastní iniciativy jsme se snažili zjistit, jaká je situace cizinců na našem území a jaká je situace dlužníků, lidí v exekucích a insolvenčních. Po zbytek nouzového stavu se pak snažili pomoci těm, na které se zapomnělo. Řešili jsme kompenzační bonus pro OSVČ, který byl v průběhu jara novelizován čtyřikrát, a přesto problémy s tzv. souběhy přetrvávají. Určitým leitmotivem se pro nás stali dohodáři a problémy spojené s tzv. dohodami mimo pracovní poměr (nedostatečná evidence, flexibilita hraničící s rizikem přijít o práci ze dne na den, právo zaměstnavatele **nepřidělovat** práci dohodářům, srov. § 74 odst. 2 zákoníku práce).

Dalším problémem pak byla otázka soustředěnosti. Vláda však neřešila jen otázky COVIDové krize, ale otevírala další nesouvisející témata (novele zákona o ČNB ve stavu

legislativní nouze, která řešila i další, nesouvisející oblasti pravomoci ČNB, snaha zavést neomezenou a časově neohrazenou možnost tzv. loss-carrybacku do daně z příjmů, zrušení daně z nabytí nemovitých věcí, změna zákona o rozpočtové odpovědnosti).

Určitá neurvalost vlády trvá dál, trvá i za podzimní vlny. Do podzimní vlny vláda, co se týče ekonomických opatření, vstoupila ještě hůře připravená než do té jarní. (Na jaře čas na přípravu neměla, na podzim je to prachsprosté diletantství.) Navíc v některých zákonech a opatřeních se nyní projevuje snaha ušetřit veřejné finance (přímá podpora živnostníků, malých sro-ček a dohodářů je nyní v okruhu oprávněných žadatelů mnohem přísnější; neexistují prázdniny na povinných minimálních zálohách povinných pojistných).

Pomoc a podpora je dále neskutečně rozdrobená, partikulární a jeví zdání, že je výrazem lobbistických tlaků. Opět se řeší (ne)související témata a ohýbá se rozpočtový proces, odstavují se nezávislé kontrolní instituce.

Učíme se stále a ještě chvíli se učit budeme.